Impact Factor – 6.261 ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

October-2018 Special Issue – LXV

Chief Editor : Dr. Dhanraj Dhangar
Assistant Professor,
Dept. of Marathi,
MGV's Arts and Commerce College, Yeola
Dist. Nashik (M.S.) India.

Executive Editors :

- Mr. Ananta Kasture, Head, Dept. Of Marathi, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani
- Mr. Manik Wangikar, Asst. Professor, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani
- Mr. Vaman Sargar, Asst. Professor, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani
- Mr. Santosh Bandgar , Asst. Professor, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC) List No. 40705
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- Indian Citation Index (ICI)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

Impact Factor – 6.261 ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

October- 2018

SPECIAL ISSUE-LXV

Chief Editor : **Dr. Dhanraj Dhangar**
Assist. Professor,
Dept. of Marathi,
MGV's Arts and Commerce College, Yeola
Dist. Nashik (M.S.) India.

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher Price : Rs. 4

'RESEARCH JOURNEY' *International Multidisciplinary E- Research Journal*
Impact Factor - (SJIF) – 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)–0.676 (2013)
Special Issue 65 : लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे समग्र साहित्य
UGC Approved Journal
ISSN : 2348-7143
October -2018

INDEX

Sr. No.	Title of the paper	Authors' Name	Page No.
	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे समग्र साहित्य		
1	वर्तमानाचे भान जपनारा सर्जनशील लेखक	– प्रा. डॉ. राजशेखर दुडुकनाळे	8
2	लक्ष्मीकांत देशमुख : एक संवेदनशील लेखक	– प्रा. ज्ञानेश्वर म्हात्रे	12
3	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे व्यक्तित्व व वाङ्मयीन कार्य	– प्रा. डॉ. विशाल लिंगायत	15
4	लक्ष्मीकांत देशमुख यांची मराठीच्या भविष्यकाळाविषयीची भूमिका	–प्रा.माणिक वांगीकर	18
5	लक्ष्मीकांत देशमुख : व्यक्ती व वाङ्मय	– प्रा. सुरेखा व्हसमने	20
6	लक्ष्मीकांत देशमुख : व्यक्ती व वाङ्मय	– प्रा. राजाराम पाटील	23
7	लक्ष्मीकांत देशमुख : व्यक्ती व वाङ्मय	– प्रा. डी. एस. पाटील	26
8	लक्ष्मीकांत देशमुख : व्यक्ती व वाङ्मय	–प्रा निता कदम	28
9	लक्ष्मीकांत देशमुख : व्यक्ती व वाङ्मय	– प्रा.लक्ष्मी पवार	31
10	लक्ष्मीकांत देशमुख : व्यक्ती व वाङ्मय	– प्रा.नागेश झांबरे व प्रा.डॉ. बबन गायकवाड	35
11	ल. देशमुख यांच्या साहित्यातील राजकीय व सामाजिक चिंतन	– प्राचार्य डॉ. अरुण गाडे व डॉ. सलीम पठाण	38
12	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या साहित्यातील स्त्री जाणीवा	– प्रा.वर्षा फाटक	44
13	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या साहित्यातील स्त्री जाणीवा	– प्रा. डॉ.सुनिता गित्ते	47
14	लक्ष्मीकांत देशमुख यांची लेखन शैली	–प्रा. डी. एस. आवाळे	50
15	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या साहित्यातील विचारविश्व	– डॉ. अशोक तवर व डॉ. संभाजी शिंदे	52
16	प्रेरणादायी आत्मपर लेखन	– प्रा. डॉ. कमल दणाणे	57
17	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे कादंबरी लेखन	– प्रा. डॉ. प्रवीण लोंढे	60
18	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे कादंबरी लेखन	– प्रा. डॉ. शशिकला रणदिवे	63
19	ल. देशमुखांची मुस्लीम स्त्रियांचा सामाजिक दर्जा प्रकटणारी कादंबरी	– प्रा. डॉ. शिवाजी परळे	68
20	लक्ष्मीकांत देशमुखांच्या 'अंधेरनगरी' चे राजकीय मूल्यमापन	– प्रा. रवींद्र पाटील	73
21	'यंग इंडियाचा ग्रुप सेल्फी' मधील सामाजिक अनुबंध	– प्रा. डॉ. देवमन कामडी	79
22	बालकामगारांचे अनुभवविश्व: हरवलेले बालपण	- प्रा. डॉ. प्रियांका कुंभा[illegible]	[illegible]
23	'इन्किलाब विरुद्ध जिहाद': संस्कृति संघर्ष की कहानी	– प्रा. संतोष बं[illegible]	[illegible]

Scanned by CamScanner

लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे व्यक्तित्त्व व वाङ्मयीन कार्य

डॉ. विशाल प्रकाश लिंगायत सहायक प्राध्यापक,
मराठी विभाग, श्रीमान भाऊसाहेब झाडबुके महाविद्यालय,
बार्शी, जि. सोलापूर ४१३ ४०१
भ्रमणध्वनी ७५८८० २०२९० Mail- vishallingayat28@gmail.com

लक्ष्मीकांत देशमुख यांचा जन्म ५ सप्टेंबर १९५४ रोजी उस्मानाबाद जिल्ह्यातील, उमरगा तालुक्यातील मुरूम येथे झाला. मराठी साहित्यातून कोल्हापूर विद्यापीठाची एम.ए.ची पदवी त्यांनी संपादन केली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठातून त्यांनी रसायन शास्त्रातील एम.एस.सी. ही पदवी मिळवली. त्यानंतर त्यांनी बंगरूळ येथून एम.बी.ए.ची पदवीही घेतली. अमेरिकेतून त्यांनी 'इंटरनॅशनल पॉलिसी' या विषयावर एक अभ्यासक्रमही पूर्ण केला. पुढे भारतीय प्रशासकीय सेवेतील एक उच्च पदाधिकारी म्हणून ते कार्य करू लागले. त्यानिमित्ताने महाराष्ट्रातील विविध भागात आपल्या प्रशासकीय कामानिमित्ताने त्यांना जावे लागले. अकोला, नांदेड, परभणी, सांगली, पुणे, कोल्हापूर या सर्व ठिकाणी प्रशासकीय कामाचा अनुभव त्यांना मिळाला व शेवटी इ. स. २०१४ साली मुंबई येथील दादासाहेब फाळके चित्रनगरीचे कार्यकारी संचालक म्हणून ते सेवानिवृत झाले. हा सर्व वृत्तांत सांगायचे तात्पर्य असे की, हे सर्व अनुभव घेत असतांना, हे कार्य करीत असतांना या अनुभवाची शिदोरी त्यांनी आपल्या लेखनासाठी साधन म्हणून वापरली. आपल्या लेखनातील कलात्मक निर्मितीसाठी या अनुभवांचे त्यांनी समर्थपणे उपयोजन व समायोजन केले. याचे अतिशय उत्तम उदाहरण दयायचे झाले तर 'प्रशासननामा' व 'बखर भारतीय प्रशासनाची' ही त्यांच्या प्रशासकीय अनुभवावर आधारीत असलेली पुस्तके म्हणजे त्यांच्या या कार्याचा उत्तम नमुना आहे. आपल्या प्रशासकीय काळात आलेले बरे–वाईट सर्व अनुभव त्यांनी आपल्या लेखनातून मांडले. या प्रशासकीय कामातही त्यांच्याकडे संवेदनशीलता असल्यामुळेच त्यांच्यातील साहित्यिक, लेखक, कलावंत जिवंत राहिला. प्रशासकीय अधिकारी असतांना प्रत्येक प्रश्न त्यांनी संवेदनशीलतेने, न्यायाने व आपल्या बुध्दीचातुर्याने सोडवला. यातूनच त्यांच्या साहित्यकृतींची व एका चिकित्सक लेखकाची जडणघडण झाली असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही.

लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या वाङ्मयीन कार्याचा आढावा घेतांना त्यांच्या प्रकाशित साहित्यात सहा कादंबऱ्या, सात कथासंग्रह, दोन नाटके, चार ललितेतर साहित्य ग्रंथ, तीन इंग्रजीतील पुस्तके व तीन संपादित ग्रंथ संपदा त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वावर प्रकाश टाकतांना दिसते. त्यांच्या कादंबरी लेखनात, दोन लघुकादंबऱ्या म्हणजे **१. सलोमी, २. होते कुरूप वेडे, ३. अंधेर नगरी, ४. ऑक्टोपस, ५. इन्किलाब विरुध्द जिहाद, ६. हरवलेले बालपण** या कादंबऱ्यांचा समावेश होतो. या कांदबरी लेखनातील 'हरवलेले बालपण' ही कादंबरी म्हणजे त्यांच्यातील संवेदनशील लेखकाचे दर्शन घडविणारी आहे. हे जग बालमजुरीतून मुक्त व्हावे अशी त्यांची इच्छा आहे. तर 'इन्किलाब आणि जिहाद' या कादंबरीतून समकालीन आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे धक्कादायक अंतरंग त्यांनी मांडले आहे. या कादंबरीतून त्यांनी अफगाण प्रश्नाला वाचा फोडली आहे. अशा स्वरूपाची मराठी साहित्यातील ही एकमेव कादंबरी असावी. तरी या कादंबरीची विशेष दखल मराठी साहित्याने घेऊ नये हे अतिशय निराशाजनक व दुदैवी आहे. लेखकाच्या ठिकाणी संवेदनशीलतेबरोबरच सामा[illegible] बांधिलकीचे भान असावे लागते. लक्ष्मीकांत देशमुखांनी आपल्या संपूर्ण कारकिर्दीमध्ये व वा[illegible]

[redacted]

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)–0.676 (2013)
Special Issue 65 : लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे समग्र साहित्य
UGC Approved Journal
ISSN : 2348-7143
October -2018

लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्यावरील संपादित साहित्यात **१. लक्षदीप, २. अन्वयार्थ, ३. मराठवाडा मुक्तिसंग्राम** असे संपादित ग्रंथही आहेत. तसेच त्यांच्या दोन नाट्य लेखनात **१. अखेरची रात्र, २. दूरदर्शन हाजीर हो...।** याशिवाय इंग्रजी साहित्य लेखनात 1. The Real Hero and other stories (short story collection), 2. Administration: Good to greatness, 3. Charismatic Kolhapur ही त्यांची तीन पुस्तके व हिंदी साहित्य लेखनातील **'खोया हुआ बचपन'** ही त्यांची साहित्यकृती प्रकाशनाच्या मार्गावर आहे. याशिवाय इतर ९ पुस्तके प्रकाशनाच्या वाटेवर आहेत. तसेच **'अक्षरअयान'** या दिवाळी अंकाचे ते मुख्य संपादकही आहेत. ३६व्या नांदेड येथे पार पडलेल्या मराठवाडा साहित्य संमेलनाचे ते अध्यक्ष होते. सांगली येथे झालेल्या पहिल्या लोकजागर साहित्य संमेलनाचे ते अध्यक्ष होते. याशिवाय बडोदा येथे पार पडलेल्या ९१व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचेही ते अध्यक्ष होते. लेखकाने नेहमी नवनवीन लिहिले पाहिजे, वाचले पाहिजे, याचे अतिशय समर्पक उदाहरण म्हणजे लक्ष्मीकांत देशमुख होय. सतत प्रवाही, विकसनशील, कार्यप्रवण राहूनच आश्चर्यकारक अनुभवविश्व शोधता येते. जो विषय सर्वसामान्यांना अपरिचित आहे. अशा विषयांचा अभ्यास करून देशमुखांनी आपल्या लेखनाचा पैस व्यापक करण्याचा प्रयत्न केला. त्यांचा हा प्रयत्न कौतुकास्पदच नव्हे, तर सर्वांसाठी प्रेरणादायी असा आहे. समकालीन जीवनाचा, आपल्या आजुबाजूच्या परिसराचा, वास्तवाचा अभ्यास करतांना अपरिचित प्रदेशाचे, संस्कृतीचे चित्रण त्यांनी अतिशय कौशल्याने केले. चित्रपटसृष्टीबरोबरच उर्दू शायरीचाही त्यांचा अभ्यास मोठा आहे. म्हणूनच गुरूदत्त असो अथवा साहिर लुधियानवी असो, त्यांच्या चित्रचरित्राची ओळख ते नवनव्या पैलूंसह करून दाखवतात यातच त्यांचे वेगळेपण सामावले आहे.

संदर्भग्रंथ साहाय्य: –

१. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'प्रशासननामा', मनोविकास प्रकाशन, पुणे
२. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'इन्किलाब विरूध्द जिहाद', दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि., पुणे
३. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'अंधेर नगरी', साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
४. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'आकाश जिंकणार मी', विश्वकर्मा पब्लिकेशन,नागपूर.
५. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'बखर भारतीय प्रशासनाची', साधना प्रकाशन, पुणे
६. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'मधुबाला ते गांधी', दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि., पुणे
७. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'अग्निपथ', रजत प्रकाशन, मेरठ.
८. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'नंबर वन', साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
९. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'ऑक्टोपस', प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
१०. देशमुख लक्ष्मीकांत, 'सावित्रीच्या गर्भात मारलेल्या लेकी', मनोविकास प्रकाशन, पुणे.

Scanned by CamScanner